

Bryssel den 23.5.2022
COM(2022) 600 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA CENTRALBANKEN, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTÉN, REGIONKOMMITTÉN OCH EUROPEISKA
INVESTERINGSBANKEN**

Europeiska planeringsterminen 2022 - Vårpaketet

{SWD(2022) 628 final} - {SWD(2022) 629 final} - {SWD(2022) 630 final} -
{SWD(2022) 631 final} - {SWD(2022) 632 final} - {SWD(2022) 633 final} -
{SWD(2022) 634 final} - {SWD(2022) 635 final} - {SWD(2022) 636 final} -
{SWD(2022) 637 final} - {SWD(2022) 638 final} - {SWD(2022) 639 final}

1. INLEDNING

EU:s beslutsamma politiska åtgärder efter covid-19-pandemin stödde unionens resiliens, vilket också visats under de nuvarande unika geopolitiska och ekonomiska förhållandena. Samordnade politiska åtgärder på EU-nivå och nationell nivå dämpade pandemins inverkan på medlemsstaternas ekonomier och banade väg för en stark återhämtning. EU:s ekonomi nådde hösten 2021 tillbaka till samma produktionsnivå som före pandemin, och utsikterna innan Ryssland invaderade Ukraina tydde på en långvarig och robust expansion. Rysslands angreppskrig mot Ukraina har dock skapat nya förhållanden som förvärrar de befintliga tillväxthindren, som tidigare förväntats minska. Ytterligare höjningar av råvarupriserna, fler försörjningsavbrott och ökad osäkerhet bromsar tillväxten och medför betydande risker för utvecklingen. Det innebär också ytterligare utmaningar för EU:s ekonomier när det gäller trygg energiförsörjning och beroende av ryska fossila bränslen. Det tilltagande inflationstrycket, inte bara energipriserna, tillsammans med det stora inflödet av människor på flykt undan kriget, påverkar de europeiska samhällena direkt. Men EU:s ekonomi visar prov på motståndskraft och spås fortsätta att växa 2022–2023. Återöppnandet av samhället, en fortsatt förbättrad arbetsmarknad och kraftfulla politiska åtgärder mot pandemichocken stöder fortfarande tillväxten. Närtidsåtgärder, bl.a. det tillfälliga stödet för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation (Sure), investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset, React-EU, den tillfälliga ramen för statligt stöd och NextGenerationEU med faciliteten för återhämtning och resiliens i centrum, har tydligt lönat sig. Samtidigt råder exceptionell osäkerhet kring tillväxtprognoserna, och risken för en nedgång är stor.

REPowerEU är EU:s plan för att så snart som möjligt och gott och väl före 2030 minska beroendet av ryska fossila bränslen genom att påskynda den europeiska gröna given. Med utgångspunkt i kommissionens paket från 18 maj¹ ska REPowerEU påskynda åtgärder för billigare, säkra och mer hållbar energi mot bakgrund av de nya utmaningarna. Argumenten för att minska vårt beroende av ryska fossila bränslen har aldrig varit starkare. Utfasningen bör ta formen av ett snabbt avskaffande av alla fossila bränslen och på en förstärkning av vår sociala och ekonomiska resiliens. REPowerEU innehåller konkreta åtgärder för att minska EU:s beroende av alla ryska bränslen och påskynda genomförandet av den europeiska gröna given med nya åtgärder som bygger på 55 %-paketet. Planen mobiliserar ytterligare finansiering för att ytterligare påskynda utfasningen av fossila bränslen i ekonomin och åtgärda återstående luckor i infrastrukturen i EU, bl.a. viktiga gränsöverskridande förbindelser. Dessutom ingår åtgärder för att mildra konsekvenserna för företag och hushåll av de avbrott i energiförsörjningen som den ryska invasionen orsakar. Åtgärder för snabbare tillståndsgivning ska frigöra EU:s potential för förnybar energi och kompletteras med åtgärder mot bristen på grön kompetens.

Den europeiska planeringsterminen och faciliteten för återhämtning och resiliens tillhandahåller stabila ramar för effektiv politisk samordning och hantering av dagens utmaningar. De fyra inslagen i EU:s konkurrenskraftiga hållbarhet – miljömässig hållbarhet, produktivitet, rättvisa och makroekonomisk stabilitet – ska fortsätta att vara vägledande för politiska åtgärder på EU-nivå och nationell nivå. De landsspecifika rekommendationer som antas under den europeiska planeringsterminen ger medlemsstaterna vägledning för att på lämpligt sätt reagera på dagens och morgondagens utmaningar och nå resultat med sina gemensamma

¹ COM(2022) 230

politiska mål. I år innehåller de också vägledning för nya särskilda REPowerEU-kapitel i planerna för återhämtning och resiliens, för att minska beroendet av fossila bränslen genom reformer och investeringar i enlighet med REPowerEU:s prioriteringar². Faciliteten för återhämtning och resiliens ska fortsätta att driva medlemsstaternas reform- och investeringsagendor för de kommande åren och är det viktigaste verktyget för att påskynda den gröna och digitala omställningen och stärka medlemsstaternas resiliens, bl.a. genom nationella och gränsöverskridande åtgärder inom REPowerEU. Faciliteten för återhämtning och resiliens stöder också projekt som omfattar flera länder och stärker samarbetet mellan medlemsstaterna. Detta kompletteras av sammanhållningspolitiska fonder och andra program³, som underlättar genomförandet av viktiga EU-prioriteringar för investeringar på nationell och regional nivå, så att ingen region eller individ hamnar efter. Den europeiska planeringsterminen 2022 innehåller också uppdaterad och konsekvent rapportering om framstegen med målen för hållbar utveckling i medlemsstaterna. På EU-nivå har framsteg noterats de senaste åren med nästan alla hållbarhetsmål, men mer behöver göras, bl.a. med tanke på följderna av covid-19 och den nuvarande geopolitiska och ekonomiska situationen⁴.

2. UTSIKTER FÖR EKONOMI OCH SYSSELSÄTTNING

Efter en avmattning i slutet av 2021 gick EU:s ekonomi in i det nya året med utsikter till en kraftig expansion i år och nästa år. Efter den kraftiga återhämtningen i den ekonomiska aktiviteten som startade i fjol våras och fortsatte i oförminskad takt fram till början av hösten, avtog tillväxten i EU till följd av allt kraftigare yttre faktorer. Pandemins nya utbrott i höstas och den snabba spridningen av den nya omikronvarianten ledde till nya påfrestningar på hälso- och sjukvårdssystemen och till att restriktionerna återinfördes, även om de i allmänhet var mildare och mer riktade än under tidigare vågor. I hållande flaskhalsar inom logistik och försörjning, bl.a. brist på halvledare, vissa metaller och andra råvaror, hämmade produktionen, vilket även kan sägas om de höga energipriserna och arbetskraftsbristen i många EU-länder. Inflationen började minska hushållens köpkraft. I takt med att leveranserna förväntades återgå till normalläget och inflationstrycket dämpas såg dock den ekonomiska aktiviteten ut att återhämta sig. En stadigt förbättrad arbetsmarknad, ett stort ackumulerat hushållssparande, fortsatt gynnsamma finansieringsvillkor och driftsättningen av faciliteten för återhämtning och resiliens var alla avsedda att upprätthålla en långvarig och robust expansion.

Den ryska invasionen av Ukraina har försvagat de globala ekonomiska förväntningarna. De negativa effekterna på de ekonomiska utsikterna sker på flera olika sätt. Det är bl.a. fråga om negativa förtroendeeffekter, lägre handel, mer ansträngda finansieringsvillkor och framför allt högre råvarupriser, vilket i sin tur orsakar nya störningar i leveranskedjorna och ytterligare påfrestningar på den globala logistiken. Utöver dessa omedelbara konsekvenser har den ryska invasion av Ukraina lett till att näringslivet drar sig ur Ryssland, även när det gäller handel och finansiella förbindelser, i en omfattning som är svår att överblicka i detta skede. Samtidigt kan de drastiska åtgärderna för att begränsa pandemin som nyligen vidtagits i vissa delar av Kina, om de

² COM(2022) 231

³ T.ex. Fonden för ett sammanlänkat Europa, mekanismen för en rättvis omställning, Horisont Europa och EU:s fonder för innovation och modernisering av utsläppshandelsystemet.

⁴ Se tillägg 3 om framsteg i EU med målen för hållbar utveckling och Eurostats rapport om målen för hållbar utveckling 2022: <https://ec.europa.eu/eurostat/product?code=KS-09-22-019>.

blir långvariga, bidra till de befintliga flaskhalsarna. De nya geopolitiska förhållandena kräver åtgärder för att upprätthålla EU:s öppna strategiska oberoende och minska dess beroende av energi och andra strategiska produkter och tekniker.

Den ryska invasionen av Ukraina har visserligen ökat osäkerheten, men de ekonomiska utsikterna tyder fortfarande på fortsatt ekonomisk expansion 2022 och 2023, vilket visar att EU:s ekonomi är motståndskraftig. Detta beror på det förmånliga utgångsläget innan kriget bröt ut och det avgörande stöd som ges genom den fullständiga driftsättningen av faciliteten för återhämtning och resiliens. Enligt den europeiska ekonomiska vårprognosen 2022 kommer den reala BNP-tillväxten i EU att avta från uppskattningsvis 5,4 % under 2021 till 2,7 % under 2022 och 2,3 % under 2023. Sysselsättningsgraden för personer i åldern 15–74 år spås öka från 72,5 % under 2021 till 73,5 % under 2022 och 74,2 % under 2023. Inflationen tros öka och förbli hög under längre tid än i den tidigare prognosen, då råvarupriserna och det allmänna pristrycket ökar på grund av kriget. För 2022 beräknas inflationen bli 6,8 %, och 3,2 % under 2023. De nya tillväxtutsikterna är betydligt mindre gynnsamma än vad som antogs före Rysslands invasion av Ukraina, på grund av risker för de ekonomiska utsikterna till följd av Rysslands aggression, rekordstora energiprishöjningar och fortsatta störningar i leveranskedjorna. Samtidigt innebär de nya chockernas unika karaktär och storlek att alla prognoser är mycket osäkra.

Sämre tillväxtutsikter och ett ökat pristryck medför politiska dilemman. Under en stor del av de senaste två åren har kombinationen av en ackommoderande penningpolitik och ett starkt finanspolitiskt stöd gjort det möjligt för EU:s medlemsstater att stabilisera ekonomin under pandemin. De chocker som kriget utlöste belastar främst ekonomins utbudssida och hämmar produktionstillväxten samtidigt som den driver upp inflationen till nivåer som aldrig skådats sedan euron infördes. Finanspolitiken bör för sin del mildra effekterna av de stigande energipriserna, särskilt för utsatta hushåll, med hänsyn tagen till åtgärdernas potentiella inverkan på inflationen, förenligheten med det långsiktiga målet att minska det totala beroendet av fossila bränslen och fasa ut importen av ryska fossila bränslen samt behovet av försiktighet för att bevara hållbarheten i de offentliga finanserna.

3. SAMBANDET MELLAN EUROPEISKA PLANERINGSTERMINEN, FACILITETEN FÖR ÅTERHÄMTNING OCH RESILIENS OCH REPOWEREU – CENTRALA MÅL FÖR DE LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONERNA 2022

Faciliteten för återhämtning och resiliens är det centrala verktyget för att genomföra EU:s politiska prioriteringar inom den europeiska planeringsterminen och, i kombination med REPowerEU, ta itu med nya utmaningar. Faciliteten ger med sitt starka resultatbaserade övervakningssystem viktigt ekonomiskt stöd till genomförandet av centrala reformer och investeringar, vilket innebär EU-finansierad finanspolitisk stimulans och reformstimulans. Ett år efter att faciliteten infördes har stora framsteg gjorts, vilket har gett positiva spridningseffekter i hela EU samtidigt som konvergensen underlättats, särskilt inom euroområdet. Att genomföra de ambitiösa planerna för återhämtning och resiliens är avgörande för den gröna och digitala omställningen och för ökad resiliens i medlemsstaterna. I enlighet med förordningen om faciliteten för återhämtning och resiliens ska de nationella planerna för återhämtning och resiliens omfatta alla eller en betydande del av de landsspecifika rekommendationerna. Den europeiska planeringsterminen och faciliteten ska därför fortsätta att vara nära sammanlänkade för att säkerställa komplementaritet i de politiska prioriteringarna, undvika överlappningar och

minimera den administrativa bördan. Rysslands invasion av Ukraina har förändrat de geopolitiska och ekonomiska förhållandena. I Versaillesförklaringen⁵ efterlystes fler beslutsamma åtgärder för att bygga upp EU:s oberoende genom att minska de strategiska beroendeförhållandena, öka försörjningstryggheten, särskilt när det gäller råvaror av avgörande betydelse, och fasa ut beroendet av ryska fossila bränslen. Faciliteten spelar en central roll för att mobilisera och leda tillgängliga resurser på EU-nivå för att nå dessa mål, vilket också ingår i REPowerEU.

Som aviserades i den årliga översikten över hållbar tillväxt 2022 återinförs i årets vårpaket landsrapporter och landsspecifika rekommendationer. Landsrapporterna ger en ögonblicksbild av gamla och nya utmaningar i de fyra inslagen i konkurrenskraftig hållbarhet, samt de enskilda medlemsstaternas motståndskraft mot utmaningarna, vilket också framgår i de resultattavlor för resiliens som kommissionen tagit fram⁶. Landsrapporterna innehåller en bedömning av läget med avseende på tidigare landsspecifika rekommendationer och åtgärderna i planerna för återhämtning och resiliens, som i stor utsträckning ska driva medlemsstaternas reform- och investeringsagendor till och med 2026⁷. I rapporterna anges gamla och nya utmaningar som inte i tillräcklig utsträckning täcks av åtagandena i återhämtnings- och resiliensplanerna, som ligger till grund för årets landsspecifika rekommendationer. Denna analys av brister och rekommendationerna tar särskilt hänsyn till behovet av att minska energiberoendet efter Rysslands invasion av Ukraina, i enlighet med prioriteringarna för REPowerEU, och åtgärda de socioekonomiska konsekvenserna.

Eftersom återhämtnings- och resiliensplanerna har en övergripande karaktär, tar de nya landsspecifika rekommendationerna sikte på ett begränsat antal ytterligare reform- och investeringsutmaningar⁸. Medlemsstaterna bör i första hand inrikta sig på att utan förseningar genomföra planerna för återhämtning och resiliens. Kommissionen föreslår därför att rådet riktar följande till alla medlemsstater med en godkänd plan för återhämtning och resiliens: En finanspolitisk rekommendation, vid behov med finanspolitiska och strukturella reformer. En rekommendation om genomförandet av planen för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska programmen. En energipolitisk rekommendation i enlighet med målen för REPowerEU. I förekommande fall en ytterligare rekommendation om gamla och nya strukturella utmaningar efter analysen av brister. Rekommendationernas räckvidd är större för medlemsstater som inte har godkända planer för återhämtning och resiliens.

Faciliteten för återhämtning och resiliens är ett kraftfullt verktyg för att nå målen för REPowerEU. Faciliteten för återhämtning och resiliens har en befintlig övervaknings- och rapporteringsram där medlemsstaterna också kan redovisa de framsteg de gjort för att nå målen för REPowerEU, i full samverkan med befintliga och uppdaterade nationella energi- och klimatplaner⁹ och den europeiska planeringsterminen. Medlemsstaterna uppmanas starkt att

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>

⁶ De resultattavlor för resiliens som kommissionen tagit fram ska ge en helhetsbild av resiliensen i EU och medlemsstaterna. Med resiliens menas förmågan att göra framsteg mot politiska mål trots utmaningar. Se: https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en

⁷ Se bilaga 2 om framsteg med de landsspecifika rekommendationerna.

⁸ Se tillägg 1 om områden som ingår i årets förslag till landsspecifika rekommendationer.

⁹ Medlemsstaterna ska uppdatera sina nationella energi- och klimatplaner 2023 i enlighet med REPowerEU, de landsspecifika rekommendationerna och eventuella ändringar av planerna för återhämtning och resiliens.

lägga fram ytterligare investeringar och reformer och stärka befintliga åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning i EU och minska beroendet av ryska fossila bränslen. Därför uppmanas medlemsstaterna att lägga fram ett särskilt REPowerEU-kapitel i planerna för återhämtning och resiliens, i enlighet med den vägledning som kommissionen lade fram den 18 maj¹⁰. I detta sammanhang är de nyligen utfärdade landsspecifika rekommendationerna 2022 på energiområdet särskilt relevanta för reformerna och investeringarna i REPowerEU-kapiteln. Vid bedömningen av det nya kapitlet och eventuella andra ändringar för att hantera nya landsspecifika rekommendationer kommer kommissionen att beakta all information om medlemsstaten som finns tillgänglig inom den europeiska planeringsterminen och ta hänsyn till åtgärder som redan ingår i planerna för återhämtning och resiliens samt de sammanhållningspolitiska programmen för 2021–2027.

4. MER ÄN ÅTERHÄMTNING OCH RESILIENS – GEMENSAMMA UTMANINGAR

Medlemsstaterna bör visserligen följa sina planer för återhämtning och resiliens, men ett antal gamla utmaningar kvarstår och nya har uppstått, bl.a. efter invasionen av Ukraina, som påverkar de fyra inslagen i konkurrenskraftig hållbarhet. Medlemsstaterna står alltså inför både gemensamma och landsspecifika utmaningar som kräver politiska åtgärder, vilket framgår av de landsspecifika rekommendationerna.

4.1 Energi och hållbarhet

En snabbare utfasning av fossila bränslen minskar vårt fossilberoende och bidrar samtidigt till våra klimatmål för 2030 i enlighet med den europeiska klimatlagen¹¹. Invasionen av Ukraina avslöjade EU:s beroende av import av fossila bränslen. Den stärker de miljömässiga, ekonomiska och säkerhetsmässiga argumenten för att bygga ut förnybar energi och minska energiförbrukningen. Andelen förnybar energi är nu 22 % av den slutliga energianvändningen (brutto) enligt de senaste uppgifterna, så EU överskred målet för 2020 med 2 procentenheter, men det krävs nu ytterligare insatser. I 55 %-paketet från juli 2021 föreslog kommissionen att målet för förnybar energi för 2030 skulle höjas från minst 32 % till minst 40 % av EU:s totala energimix och att målet för energieffektivitet skulle skärpas till 9 % minskning av bruttoenergiförbrukningen senast 2030 jämfört med nollalternativet. Med tanke på det akuta behovet av att göra EU mindre beroende av ryska fossila bränslen, som en del av REPowerEU-planen, har kommissionen lagt fram lagförslag om att höja målet för förnybar energi för 2030 till minst 45 % och energieffektivitetsmålet för 2030 till minst -13 %.

För att minska energiförbrukningen och öka andelen förnybar energi krävs större offentliga och privata investeringar. Tidigare skattningar av ytterligare investeringsbehov för den gröna omställningen på 520 miljarder euro per år¹² torde ligga i underkant till följd av behovet av att tidigarelägga energiomställningen efter den ryska invasionen av Ukraina. Offentliga och privata investeringar i energi bör inriktas på att minska energiförbrukningen i

¹⁰ C(2022) 3300

¹¹ Förordning (EU) 2021/1119.

¹² Ruta 2 i kommissionens meddelande *EU:s ekonomi efter covid-19: Konsekvenser för den ekonomiska styrningen*, COM(2021) 662 final.

enlighet med principen om energieffektivitet först¹³, stödja energifattiga hushåll, stärka konsumenternas aktiva delaktighet i energiomställningen, öka andelen förnybar energi och främja hållbar rörlighet och utfasning av fossila bränslen från industrin, samtidigt som man bör prioritera att fasa ut direkta och indirekta subventioner av fossila energikällor. Investeringar i forskning och innovation är avgörande för att påskynda den gröna omställningen. Investeringar i energiinfrastruktur, bl.a. gränsöverskridande, kommer också att behövas för att diversifiera energikällorna, med fokus på ren energi, och för att säkerställa energitrygghet. Framför allt kommer utvecklingen av gränsöverskridande länkar att bidra till att öka försörjningstryggheten eftersom de ger medlemsstaterna tillgång till fler, mer diversifierade energikällor och ökar flexibiliteten och resiliensen på energimarknaderna. Medlemsstaterna måste sätta in alla tillgängliga offentliga och privata finansieringskällor för att finansiera de här investeringarna, bl.a. genom att anslå en större andel av intäkterna från utsläppshandeln. Nya infrastruktur- och nätinvesteringar som rör gas kan bidra till att diversifiera energiförsörjningen och öka försörjningstryggheten. Det rekommenderas att de framtidsäkras i möjligaste mån, för att underlätta den långsiktiga hållbarheten genom omställningar till hållbara bränslen.

Tungrodda administrativa förfaranden hindrar utbyggnaden av förnybar energi. De berörda parterna har upprepade gånger nämnt administrativa förfaranden i flera medlemsstater som ett allvarligt hinder för utbyggnaden av förnybar energi och infrastruktur, vilket påverkar investerarnas säkerhet, projektplaneringen och antalet godkända projekt totalt sett. Insatserna bör särskilt inriktas på ett fullständigt införlivande av direktivet om förnybar energi och på en strikt tillämpning av rekommendationen om påskyndande av tillståndsförfaranden som antogs den 18 maj. Medlemsstaterna bör också utan dröjsmål kartlägga prioriterade områden för förnybar energi i enlighet med den föreslagna ändringen av direktivet om förnybar energi, och ta itu med återstående hinder för utbyggnad av förnybar energi och tillhörande infrastruktur. Nya projekt för förnybar energi och energiinfrastruktur bör gynnas genom förenklade planerings- och tillståndsförfaranden. Här samarbetar kommissionen sedan mars 2022 också med medlemsstaternas myndigheter i arbetsgruppen för efterlevnad på den inre marknaden för att ta itu med hinder under tillståndsgivningen. Medlemsstaterna behöver också fokusera på hinder som rör brist på arbetskraft och ge fler möjligheter till kompetenshöjning och omskolning, bl.a. för tillståndsmyndigheter på nationell, regional och lokal nivå, som en del av deras mer övergripande insatser för att säkerställa tillgången till den kompetens som krävs för målen i den gröna given, däribland renoveringsvägen.

Betänkligheter kring tillgången på råvaror visar hur viktigt det är att snabbt ställa om till en cirkulär ekonomi. Fler kretsloppsbaseade och innovativa lösningar kan tillsammans med en strategisk omprövning av var råvaror anskaffas, särskilt sällsynta jordartsmetaller som krävs för den gröna och digitala omställningen, och incitament till långsiktiga investeringar i ny gruvdrift och anrikning inom EU, öka tillgången till råvaror och bidra till att minska efterfrågan på energi¹⁴. Cirkulär ekonomi, resurseffektivitet och avfallshantering har fördelar för miljö, klimat och ekonomi. De bör prioriteras av de medlemsstater vars nuvarande politik på dessa områden

¹³ Principen om energieffektivitet först är ett av de viktigaste inslagen inte bara för att nå EU:s klimatmål utan också för att minska beroendet av fossila bränslen från omvärlden och öka försörjningstryggheten och användningen av förnybar energi. Principen bör tillämpas genom att största möjliga hänsyn tas till kostnadseffektiva energisparåtgärder när energipolitiken utformas och investeringsbeslut fattas.

¹⁴ När det gäller råvaror av avgörande betydelse pågår insatser som kommer att utökas, vilket aviserades i REPowerEU-planen (COM (2022) 230).

ännu inte nått sin fulla potential. Detta förutsätter strängare regelverk för att främja den cirkulära ekonomin, med incitament för innovativa metoder.

4.2 Produktivitet

En väl fungerande inre marknad är fortfarande avgörande för produktivitetstillväxt, ekonomiskt välstånd och konvergens. Den kombinerade effekten av covid-19-krisen och Rysslands invasion av Ukraina har förvärrat störningarna i leveranskedjan, och näringslivet kommer att behöva diversifiera sina leveranskedjor för att hantera risker med råvarupriser, kvalitet och försörjning. Pågående smittskyddsåtgärder och utdragen arbetskraftsbrist kan också bromsa den ekonomiska aktiviteten och hindra kritiska leveranskedjor från att fungera under längre tid än väntat. Eftersom en väl fungerande inre marknad är EU:s främsta källa till produktivitetstillväxt, nya jobb och resiliens, måste man ta itu med alla snedvridningar på och hinder för den inre marknaden som begränsar den fria rörligheten för personer, varor, tjänster och kapital. Detta kräver ständig vaksamhet från medlemsstaternas sida för att ta itu med flaskhalsar och främja investeringar och stabilitet i leveranskedjorna i alla industriekosystem. Det behövs åtgärder för att mildra konsekvenserna för lönsamma EU-företag av både energiprisökningarna och riskerna till följd av den ryska invasionen av Ukraina i form av störningar av leveranskedjor, logistik och investeringar. Att utnyttja mångfalden i EU:s regioner och hjälpa alla regioner att ta vara på sin potential bidrar till en mer integrerad, välmående och resilient inre marknad. En mer integrerad inre marknad förbättrar EU-företagens förmåga att anskaffa kapital i hela EU och uppmuntrar på så sätt långsiktiga investeringar till stöd för innovation och finansierar den gröna och digitala omställningen. Ytterligare framsteg med kapitalmarknadsunionen och bankunionen är också viktiga i detta avseende.

Ambitiösa reformer för att förbättra företagsklimatet, den administrativa kapaciteten och den institutionella resiliensen måste åtfölja alla ytterligare investeringar. För att genomföra produktivitetshöjande strukturreformer och storskaliga investeringar behövs en övergripande politisk strategi som är inriktad på att förbättra den administrativa kapaciteten och skapa lämpliga ramvillkor på nationell, regional och lokal nivå. Ett antal medlemsstater har fortfarande problem med företagsklimat, bl.a. i reglerade yrken, offentlig förvaltning, offentlig upphandling, tillgång till finansiering och minskning av den administrativa bördan för företag, särskilt små och medelstora. Dessutom är fortsatta insatser för att stärka rättsstatsprincipen, särskilt oberoende och effektiva rättssystem av hög kvalitet och välfungerande ramar för korruptionsbekämpning, avgörande för medlemsstaternas institutionella resiliens och företagsklimat.

Forskning och innovation (FoI) är fortfarande viktigt för att stärka medlemsstaternas konkurrenskraft och är avgörande för den gröna och digitala omställningen och för EU:s öppna strategiska oberoende. I dagsläget är effektiva och väl samordnade forsknings- och innovationsinstrument tillsammans med ytterligare insatser för att överbrygga klyftan mellan innovation och marknad avgörande för att påskynda den gröna och digitala omställningen och minska beroendet av fossila bränslen i alla EU:s länder och regioner. De omfattande reformer och investeringar inom FoI som ingår i planerna för återhämtning och resiliens bör i hög grad bidra till att stärka medlemsstaternas FoI-system, men flera länder kommer att behöva vidta ytterligare åtgärder för att stärka sitt innovationslandskap och ta itu med utmaningarna inom FoI. Åtgärderna är bl.a. förbättrade kopplingar mellan vetenskap och näringsliv, underlättande av kunskapsöverföring, produktion av spetskompetens, främjande av företagsinnovation, bl.a. genom stöd till små och medelstora företag, uppstartsföretag och sociala företag, expansion av

den regionala basen för de nationella offentliga och privata ekosystemen för forskning och innovation samt attraktion av begåvningar. I detta sammanhang är det viktigt med tillräckliga ekonomiska anslag i kombination med tydligt formulerade forsknings- och innovationsmål och finansieringsmål.

Investeringar i digital teknik, människor och kompetens är drivkrafter för den digitala omställningen. Enligt indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi) är medlemsstaternas framsteg med att bygga ut 5G-nät och digitalisera den offentliga och privata tjänstesektorn blandade. Framstegen på det digitala området hänger dock nära samman med andra möjliggörande faktorer som FoI, finans, arbetsmarknads- och utbildningsreformer samt behovet av tydliga investeringssignaler för att underlätta integrering av digitala lösningar i sektorer som energi, rörlighet och hälso- och sjukvård. Investeringar i digital infrastruktur och teknik är värdefulla möjliggörande faktorer för den gröna och digitala omställningen i våra ekonomier och samhällen och behöver kompletteras med investeringar i digital utbildning, i människor och kompetens, inbegripet stöd till kompetenshöjning och omskolning, med ett starkt fokus på att åtgärda regionala skillnader, bl.a. genom att lösa problem med kompetensflykt, skillnader mellan stad och land samt avfolkning. Detta bidrar även till att stimulera de europeiska företagens produktivitetsvinster, ger företagen, särskilt de små och medelstora, incitament att i större grad digitalisera sin verksamhet och bidrar till den ekonomiska återhämtningen i allmänhet.

4.3 Rättvisa

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter är den övergripande ramen för att rättvisa i EU, och den måste genomföras fullständigt att uppnå social och ekonomisk konvergens uppåt. Planerna för återhämtning och resiliens omfattar en lång rad reformer och investeringar som bidrar till att stödja bredare delaktighet på arbetsmarknaden, produktivitetsvinster genom omskolning och kompetenshöjning samt social inkludering och resiliens. Tillsammans med de sammanhållningspolitiska fonderna och mekanismen för en rättvis omställning stöder faciliteten för återhämtning och resiliens en rättvis återhämtning för alla i EU i enlighet med den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I kommissionens handlingsplan för att ytterligare genomföra pelaren föreslogs nya övergripande EU-mål för sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning fram till 2030¹⁵, samt en reviderad social resultattavla, som alla välkomnades vid det sociala toppmötet i Porto 2021. Medlemsstaterna håller på att sätta nationella mål i enlighet med ambitionsnivåerna i EU:s övergripande mål. Genomförandet av pelaren och övervakningen av den genom den sociala resultattavlan har byggts in i den europeiska planeringsterminen och framgår av de analyser som ligger till grund för de landsspecifika rekommendationerna.

Covid-19-pandemin har påverkat olika befolkningsgrupper och regioner olika och avslöjat underliggande sårbarheter och ojämlikheter. Tack vare snabba politiska åtgärder låg de totala inkomstklyftorna och risken för fattigdom eller social exkludering i stort sett stabila 2019–2020 i de flesta medlemsstater. Hur pandemin påverkat fattigdom och ojämlikhet på medellång sikt är dock fortfarande osäkert. Covid-19-krisen har slagit särskilt hårt mot vissa regioner, sektorer och

¹⁵ Följande mål ska ha uppnåtts 2030: Sysselsättningsgraden ska vara minst 78 % av befolkningen i åldern 20–64 år. Minst 60 % av alla vuxna ska delta i fortbildning varje år. Minst 15 miljoner färre personer riskerar fattigdom eller social utestängning.

befolkningsgrupper, som redan hade sämre anställningsförhållanden och sociala villkor, särskilt följande: ungdomar, lågutbildade och tillfälligt anställda, personer med funktionsnedsättning, personer med migrantbakgrund samt romer. Pandemin har också vidgat ojämlikheterna i fråga om utbildning och kompetens och visat hur viktigt det är med tillgång till utbildning av god kvalitet på alla nivåer samt tillräcklig täckning genom sociala skyddsnät och system för korttidsarbete, bl.a. med stöd av Europeiska socialfonden och Sure, som bidrog till att bevara sysselsättningen. De sociala förmånernas tillgänglighet, tillräcklighet och effektivitet varierar mellan medlemsstaterna, vilket tyder på ineffektivitet i de sociala trygghetssystemen. I ett antal medlemsstater är det motiverat att öka tillgången till subventionerade bostäder till rimliga priser. Pandemin har också visat hur viktigt det är att ha effektiva, resilienta och hållbara hälso- och sjukvårdssystem. Flera medlemsstater står fortfarande inför utmaningen att förbättra resiliensen, kvaliteten och tillgängligheten i sina hälso- och sjukvårdssystem och system för långvarig vård och omsorg, bl.a. genom att ta itu med bristen på hälso- och sjukvårdspersonal, samtidigt som den långsiktiga ekonomiska hållbarheten säkerställs.

Den senaste tidens energi- och livsmedelsfördyringar drabbar de fattigaste hushållen hårdast. De ökade priserna på fossila bränslen, el och råvaror, som var märkbara redan under andra halvåret 2021, har förvärrats ytterligare på grund av invasionen av Ukraina. De drabbar särskilt de mest utsatta hushållen, som måste spendera en större andel av sin disponibla inkomst på basvaror som energi och livsmedel. Kommissionens meddelande om energipriser¹⁶ innehåller en verktygslåda som EU och medlemsstaterna kan använda för att hantera de omedelbara effekterna av höjda energipriser och ytterligare stärka resiliensen mot framtida chocker. Nationella åtgärder i närtid omfattar bl.a. akut inkomststöd till hushåll, statligt stöd till företag och skattesänkningar. Verktygslådan kompletteras i meddelandet om REPowerEU med vägledning om ingripanden i prissättningen. Genomförandet av planerna för återhämtning och resiliens, REPowerEU-planen, sammanhållningsprogrammen samt åtföljande politik som tar hänsyn till fördelningseffekter och sociala effekter är nu ännu mer nödvändiga för en rättvis grön omställning för alla medborgare och regioner¹⁷. Stödpolitiken bör vara tillfällig och riktad till de mest utsatta för att den ska bli så effektiv som möjligt, samtidigt som man behåller incitamenten att minska förbrukningen av fossila bränslen och begränsa budgetkonsekvenserna.

I takt med att arbetsmarknaderna återhämtar sig ser vi förändringar i sysselsättningen på grund av digitala, gröna, geopolitiska och demografiska förändringar, vilket leder till arbetskraftsbrist. För många arbetsgivare kommer de samtidiga digitala, gröna och geopolitiska förändringarna sannolikt att leda till genomgripande förändringar av verksamhet och affärsmodeller. Det råder brist på arbetskraft i många medlemsstater, särskilt i byggsektorn, hälso- och sjukvården samt den informations- och kommunikationstekniska sektorn. Att rusta arbetskraften med rätt kompetens är fortfarande en stor utmaning, inte bara för att ta itu med bristen på arbetskraft utan också för att frigöra företagets investeringar och möjliggöra den gröna och digitala omställningen. Detta belyser ytterligare den roll som effektiva aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder och offentliga arbetsförmedlingar, arbetsmarknadsrelevant utbildning och kvalificerade lärare och utbildare spelar för alltmer kunskapsintensiva arbetsmarknader och samhällen, vilket framhålls i rekommendationen om effektivt aktivt

¹⁶ COM(2021) 660 final.

¹⁷ Se: Kommissionens förslag till rådets rekommendation om en rättvis omställning till klimatneutralitet https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6795

sysselsättningsstöd (Ease). Mot bakgrund av bristen på arbetskraft och de envisa skillnaderna i sysselsättning utgör en ökning av kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, bl.a. genom förbättrad tillgång till förskolor och barnomsorg, och underrepresenterade grupper, som personer med funktionsnedsättning, migranter och romer, fortfarande en stor möjlighet till inkluderande och hållbar tillväxt och jämlikhet.

Rysslands invasion av Ukraina har drivit miljontals människor på flykt från hemlandet till tryggheten. Dessa människor, främst kvinnor och barn, behöver stöd via medlemsstaternas sociala system, utbildningssystem och hälso- och sjukvårdssystem¹⁸. Flyktingarna från Ukraina har mötts med aldrig tidigare skådad solidaritet i hela Europa. Den 4 mars 2022 utlöstes direktivet om tillfälligt skydd för första gången och gav fördrivna personer från Ukraina uppehållsrätt i EU samt tillgång till förskola och barnomsorg, utbildning, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård, boende och socialt skydd¹⁹. Det är mycket viktigt att flyktingarnas liv inte pausas under kriget så att de kan fortsätta sin utbildning och arbeta och skaffa sig nya färdigheter. Det förutsätter att medlemsstaterna tillhandahåller stöd för att tillgodose de omedelbara behoven hos människor som flyr från Ukraina, men de måste också se till att de nationella förvaltningarna kan hjälpa flyktingarna att få tillgång till hälso- och sjukvård, barnomsorg, boende, socialt skydd, deltagande i utbildning och sysselsättning. För att ekonomiskt stödja medlemsstaterna med att ta emot flyktingar från Ukraina tog kommissionen i mars 2022²⁰ ett antal initiativ och kommer att fortsätta att ge stöd som en del av samordnade EU-insatser.

Medlemsstaternas fortsatta reformer och investeringar är avgörande för att stödja nya jobb av hög kvalitet, kompetensutveckling och smidiga övergångar på arbetsmarknaden, vilket framhålls i kommissionens förslag om sysselsättningsriktlinjerna. Sysselsättningsriktlinjerna ger vägledning om hur man kan modernisera arbetsmarknadens institutioner, utbildning, socialt skydd och hälso- och sjukvård, i syfte att göra dem mer inkluderande och rättvisa. De innehåller också särskild vägledning som syftar till att ta itu med ökande kompetens- och arbetskraftsbrist och åstadkomma en socialt rättvis grön och digital omställning. Under 2022 föreslår kommissionen att sysselsättningsriktlinjerna anpassas till situationen efter covid-19, de senaste politiska initiativen och relevanta politiska inslag i samband med Rysslands aggression mot Ukraina.

¹⁸Flest anländande registreras i Polen, följt av andra de EU-länderna med gräns till Ukraina, men viss vidarebosättning till andra EU-länder förväntas. Se kommissionens meddelande *Välkommande av människor som flyr från kriget i Ukraina: förbereda EU för att tillgodose behoven*, 23 mars 2022.

¹⁹Se: Rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs (EUT L 71, 4.3.2022, s. 1).

²⁰Den 8 mars antog kommissionen ett förslag om sammanhållningsinsatser för flyktingar i Europa (Care), som möjliggör en snabb omfördelning av tillgängliga medel från sammanhållningspolitiken 2014–20 (ESF, Eruf) och fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (Fead). Anslagen för 2022 till återhämtningsstöd till sammanhållning och till Europas regioner (React-EU) kan också användas av medlemsstaterna för att tillgodose behoven hos dem som flyr från Ukraina. Kommissionen föreslog en ökning med 3,4 miljarder euro av den totala förfinansieringen från React-EU till de medlemsstater som tar emot människor som fördrivits från Ukraina. Fonderna kompletterar befintliga tematiska fonder som Asyl-, migrations- och integrationsfonden (Amif) och instrumentet för gränsförvaltning och visering. Den 13 april införde kommissionen ett nytt förenklat finansieringsförfarande i sammanhållningspolitiken för 2014–2020 för att tillgodose grundläggande behov hos personer som beviljats tillfälligt skydd till följd av kriget i Ukraina.

4.4 Makroekonomisk stabilitet

Samordnade politiska åtgärder mildrade pandemins inverkan på EU:s ekonomier och banade väg för en robust återhämtning under 2021. Stabilitets- och tillväxtpaktens allmänna undantagsklausul, tillsammans med den tillfälliga ramen för statligt stöd, möjliggjorde storskaligt finanspolitiskt stöd i alla medlemsstater. Samtidigt mobiliserade EU sin budget, särskilt i form av Sure, för att mildra krisens konsekvenser för arbetstagare och företag. Driftsättningen av NextGenerationEU, med Faciliteten för återhämtning och resiliens, ger bränsle åt återhämtningen. Den finanspolitiska inriktningen i EU som helhet – inklusive offentliga utgifter som finansieras genom bidrag från Faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-fonder²¹ – beräknas ha varit förhållandevis neutral 2020 och expansiv med omkring 1 % av BNP 2021.

Diskretionära politiska åtgärder, inklusive ökade investeringar, bidrar till en expansiv finanspolitisk inriktning under 2022 för EU som helhet. Denna expansiva inriktning under 2022 beräknas vara omkring 1 ¾ % av BNP. De diskretionära åtgärdernas sammansättning har med tiden utvecklats efter nya utmaningar, särskilt politiska insatser för att mildra de högre energiprisernas inverkan på företag och hushåll, och åtgärder till stöd för dem som flyr undan Rysslands militära aggression mot Ukraina. De diskretionära finanspolitiska åtgärder som vidtagits sedan hösten 2021 för att mildra de höga energiprisernas effekter uppskattas för närvarande till 0,6 % av EU:s BNP 2022. Det är bl.a. fråga om tillfälliga sänkningar av indirekta skatter på energiprodukter, subventioner av energiproduktion, subventioner av energikonsumenter, sociala transfereringar (direkt knutna till energiförbrukning) till utsatta hushåll samt reglerade priser i detaljistledet. De flesta av dessa åtgärder har visserligen aviserats som tillfälliga, men de tillhörande kostnaderna skulle öka i motsvarande grad om de skulle förlängas eller utvidgas i omfattning om inga kompensationsåtgärder vidtas. Dessutom är måste det noteras att de ökade energiprisernas inverkan på de offentliga finanserna går utöver de diskretionära åtgärder som vidtagits. Den avmattning av den ekonomiska aktiviteten som följer av energiprischocken leder till minskade inkomster från skatter och sociala avgifter. Detta i kombination med eventuellt högre offentliga utgifter till följd av justeringar på grund av höjda löner, sociala förmåner och andra utgifter, påverkar den offentliga sektorns underskott och skuldsättning. För att hålla budgetkostnaderna inom rimliga gränser, maximera de ekonomiska och sociala effekterna och bevara incitamenten för den gröna omställningen bör de politiska åtgärder som syftar till att ta itu med ökningen av energipriserna vara tillfälliga och riktade mot utsatta hushåll, för vilka energi utgör en betydande del av deras konsumtion, samt särskilt utsatta näringsgrenar. Åtgärderna bör också åtföljas av incitament att öka energieffektiviteten och minska förbrukningen av fossil energi.

Finanspolitiken bör vara försiktig under 2023, men samtidigt redo att reagera på den föränderliga ekonomiska situationen. Den särskilda karaktären på den makroekonomiska chock som orsakas av Rysslands invasion av Ukraina och de långsiktiga konsekvenserna för EU:s energitrygghet kräver en grannlaga utformning av finanspolitiken under 2023. Enligt vår prognos 2022, som räknar med att BNP-tillväxten förblir positiv under prognosperioden, även om det råder stor osäkerhet och risker för en nedgång, förefaller det inte motiverat att ge en allmän finanspolitisk stimulans för ekonomin under 2023. Finanspolitiken bör omfatta både

²¹ Exklusive tillfälliga nödatgärder med anledning av covid-19.

större investeringar och en begränsad ökning av nationellt finansierade primära löpande utgifter, så att de automatiska stabilisatorerna kan slå till och tillfälliga och riktade åtgärder vidtas för att mildra energikrisens effekter och ge humanitärt bistånd till människor på flykt från den ryska invasionen av Ukraina. Ett fullständigt genomförande i rätt tid av planerna för återhämtning och resiliens är avgörande för att nå högre investeringsnivåer. Dessutom bör medlemsstaternas finanspolitiska planer för nästa år bygga på försiktiga anpassningsbanor på medellång sikt som återspeglar utmaningar för den finanspolitiska hållbarheten i samband med höga skuldnivåer i förhållande till BNP som har ökat ytterligare på grund av pandemin. För att minska riskerna i samband med klimatförändringar uppmanas medlemsstaterna att systematiskt beakta konsekvenserna i budgetplaneringen, tillsammans med politik och verktyg som bidrar till att förebygga, minska och förbereda sig för klimatrelaterade effekter på ett rättvist sätt. Grön budgetering i medlemsstaterna bör fortsätta och uppmuntras så att de offentliga utgifterna och intäkterna blir förenliga med miljömålen.

Finanspolitiken bör fortsätta att vara lämpligt differentierad mellan medlemsstaterna (jfr ruta 1). Medlemsstater med hög skuldsättning bör föra en försiktig finanspolitik, särskilt genom att begränsa ökningen av nationellt finansierade löpande utgifter till en nivå som ligger under den potentiella produktionstillväxten på medellång sikt, med beaktande av fortsatt tillfälligt och riktat stöd till de hushåll och företag (i enlighet med statsstödsreglerna) som är mest utsatta för energiprishöjningar och till människor som flyr från Ukraina. Medlemsstater med låg och medelhög skuldsättning bör särskilt se till att ökningen av nationellt finansierade löpande utgifter överensstämmer med en övergripande neutral politisk inriktning, med beaktande av fortsatt tillfälligt och riktat stöd till de hushåll och företag (i enlighet med statsstödsreglerna) som är mest utsatta för energiprishöjningar och till människor som flyr från Ukraina. Alla medlemsstater bör öka de offentliga investeringarna i den gröna och digitala omställningen och i energitrygghet, bl.a. genom att utnyttja Faciliteten för återhämtning och resiliens, andra EU-fonder och REPowerEU.

Ökad osäkerhet och kraftiga nedåtrisker för de ekonomiska utsikterna i samband med krig i Europa, rekordstora energiprishöjningar och fortsatta störningar i leveranskedjan motiverar att stabilitets- och tillväxtpaktens allmänna undantagsklausul fortsätter att gälla under 2023. Den 3 mars 2021 konstaterade kommissionen att avaktiveringen av stabilitets- och tillväxtpaktens allmänna undantagsklausul bör vara beroende av tillståndet i EU och euroområdet ekonomi, och vidgick att det lär ta tid för ekonomin att återgå till mer normala förhållanden och att beslutet om avaktivering eller fortsatt tillämpning av den allmänna undantagsklausulen bör fattas efter en övergripande bedömning av tillståndet i ekonomin med nivån på den ekonomiska aktiviteten i EU eller euroområdet jämfört med före krisen som det viktigaste kvantitativa kriteriet²². Mot bakgrund av kriget i Europa, de rekordstora energiprishöjningarna och fortsatta störningar i leveranskedjan har läget i EU:s och eurorådets ekonomi ännu inte återgått till mer normala förhållanden. Dessutom bör man i beslutet om fortsatt tillämpning eller avaktivering av den allmänna undantagsklausulen också beakta behovet av att finanspolitiken på lämpligt sätt kan hantera de ekonomiska återverkningarna av Rysslands militära aggression mot Ukraina, exempelvis i form av avbrott i energiförsörjningen. Att den

²² COM(2021) 105 final

allmänna undantagsklausulen fortsätter gälla 2023 skapar utrymme för den nationella finanspolitiken att reagera snabbt vid behov, samtidigt som man säkerställer en smidig övergång från det breda stödet till ekonomin under pandemin till ökat fokus på tidsbegränsade och riktade åtgärder och den finanspolitiska återhållsamhet som krävs för hållbarhet på medellång sikt. Den allmänna undantagsklausulen innebär inte att stabilitets- och tillväxtpakten slutar att gälla. Klausulen möjliggör en tillfällig avvikelse från de normala budgetkraven, förutsatt att det inte äventyrar de offentliga finansernas hållbarhet på medellång sikt. Under hösten 2022 tänker kommissionen göra en ny bedömning av om det är lämpligt att föreslå att förfaranden vid alltför stora underskott inleds på grundval av utfallsdata för 2021. Under våren 2023 kommer kommissionen att bedöma om det är lämpligt att föreslå att inleda förfaranden vid alltför stora underskott på grundval av utfallsdata för 2022, särskilt med beaktande av efterlevnaden av de finanspolitiska landsspecifika rekommendationer som rådet riktat till medlemsstaterna. Mot bakgrund av ovanstående överväganden och med tanke på konsekvenserna av ökad osäkerhet och starka nedåtrisker för de ekonomiska utsikterna för EU och euroområdet som helhet anser kommissionen att EU ännu inte tagit sig ur en period av allvarlig konjunkturedgång. På grundval av detta är villkoren för att låta den allmänna undantagsklausulen kvarstå 2023 och avaktivera den från och med 2024 uppfyllda. Kommissionen uppmanar rådet att godkänna denna slutsats för att ge medlemsstaterna klarhet. Kommissionen kommer att lägga fram riktlinjer för eventuella ändringar av ramen för ekonomisk styrning efter sommaruppehållet och i god tid före 2023.

Att fortsätta att säkerställa en hållbar offentlig skuldsättning är fortfarande viktigt för många medlemsstater. Utmaningarna i fråga om finanspolitisk hållbarhet på medellång och lång sikt beror till stor del på den betydande försämringen av de strukturella budgetsaldona, vilket bidrog till skuldsårbarheter i flera länder före krisen. Utmaningen med ökade utgifter för pensioner, hälso- och sjukvård och långtidsvård på grund av en åldrande befolkning måste gå hand i hand med att se till att pensioner och andra sociala förmåner är tillräckliga. För att göra pensionssystemen hållbara ur både ett finanspolitiskt och socialt perspektiv krävs ytterligare reformer för att förlänga yrkeslivet och göra arbetsmarknaderna mer inkluderande. För att förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna för hälso- och sjukvård och långtidsvård krävs det att de blir effektivare, samtidigt som deras tillräcklighet och tillgänglighet säkerställs.

Samordnade insatser bör fortsätta för att intensifiera kampen mot aggressiv skatteplanering och skatteundandragande²³. Tillsammans med skatteväxling bort från arbete till stöd för den gröna och digitala omställningen innebär de här insatserna en politik som förhindrar snedvridning av konkurrensen, behandlar skattebetalarna rättvist, skyddar de offentliga finanserna och säkerställer hållbar och sysselsättningskapande tillväxt. Skattebetalarnas aggressiva skatteplanering mellan medlemsstaterna får spridningseffekter som kräver att EU-lagstiftningen kompletteras med samordnade nationella åtgärder. Låginkomsttagares och andraförsörjares arbetstid reagerar särskilt mycket på förändringar i

²³ I december 2021 lade kommissionen fram ett initiativ för att stoppa användningen av skalbolag för skatteändamål. Syftet med förslaget ("Unshell") är att enheter i Europeiska unionen som inte bedriver någon eller minimal ekonomisk verksamhet inte ska kunna dra nytta av några skatteförmåner. I december 2021 antog kommissionen också ett förslag till direktiv om genomförande av den globala minimiskattenivån (pelare 2) i EU. Förslaget innehåller regler om minimiskattenivå för stora multinationella företag och stora inhemska grupper av företag, vilket bidrar till både rättvis beskattning och ett sunt företagsklimat. När direktivet har antagits av rådet ska det sätta ett golv för överdriven skattekonkurrens mellan jurisdiktioner.

nettolönen. Däremot är vissa andra skatter, särskilt återkommande fastighetsskatter och konsumtionsskatter, mindre snedvridande och skulle möjliggöra en skatteväxling från arbete, samtidigt som hänsyn tas till fördelningseffekterna. Miljöskatter minskar dessutom negativa externa effekter som föroreningar, vilket bidrar till att uppnå EU:s miljömål.

Ruta 1: Tillsyn enligt stabilitets- och tillväxtpakten

Som en del av den europeiska planeringsterminen våren 2022 antar kommissionen rapporter enligt artikel 126.3 i EUF-fördraget för 18 medlemsstater. Det är fråga om Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Lettland, Litauen, Ungern, Malta, Estland, Österrike, Polen, Slovenien, Slovakien och Finland. För alla dessa medlemsstater utom Finland bedöms i rapporten deras efterlevnad av underskottskriteriet. För Litauen, Estland och Polen utarbetades rapporten på grund av ett förväntat underskott 2022 som översteg den fördragsfästa tröskeln på 3 % av BNP, medan de övriga medlemsstaterna hade ett underskott i de offentliga finanserna 2021 som översteg 3 % av BNP. Dessutom bedöms i rapporterna för Belgien, Frankrike, Italien, Ungern, Slovakien och Finland uppfyllelsen av skuldskriteriet 2021 på grundval av uppgifter om utfall.

Kommissionen föreslår inte att nya förfaranden vid alltför stora underskott ska inledas våren 2022. Covid-19-pandemin fortsätter att ha en extraordinär makroekonomisk och finanspolitisk inverkan som tillsammans med den rådande geopolitiska situationen har skapat en exceptionell osäkerhet, även när det gäller den detaljerade utformningen av finanspolitiken. Mot denna bakgrund anser kommissionen att det inte bör fattas några beslut om förfarandet vid alltför stora underskott ska inledas mot några medlemsstater. När det gäller de medlemsstater vars skuldkvot överstiger referensvärdet på 60 % av BNP överväger kommissionen vid sin bedömning av alla relevanta faktorer om efterlevnaden av riktmärket för skuldminskning skulle medföra en alltför krävande tidigare lagd finanspolitisk insats som riskerar att äventyra tillväxten. Kommissionen anser därför att det med hänsyn till de rådande exceptionella ekonomiska omständigheterna inte är motiverat att kräva att medlemsstaterna följer riktmärket för skuldminskning.

Rumänien är den enda medlemsstaten i förfarandet vid alltför stora underskott, baserat på utvecklingen före pandemin. Den 3 april 2020 konstaterade rådet att det förelåg ett alltför stort underskott i Rumänien på grundval av ett planerat alltför stort underskott 2019. I sin senaste rekommendation av den 18 juni 2021 uppmanade rådet Rumänien att få situationen med ett alltför stort underskott att upphöra senast 2024. Rumäniens offentliga underskott 2021 och den finanspolitiska insatsen 2021 ligger i linje med rådets rekommendationer. Förfarandet hålls därför vilande.

Kommissionen avser att göra en ny bedömning av medlemsstaternas budgetsituation hösten 2022. Övervakningen av hur skulder och underskott utvecklas fortsätter på grundval av den ekonomiska höstprognosen 2022 och de utkast till budgetplaner för 2023 som euroländerna ska lämna in senast den 15 oktober 2022. Under hösten 2022 tänker kommissionen göra en ny bedömning av om det är lämpligt att föreslå att förfaranden vid alltför stora underskott inleds.

I och med återhämtningen under 2021 har de makroekonomiska obalanserna på det hela taget börjat minska igen. Den ekonomiska tillväxten förväntas tillsammans med lämpliga och

ambitiösa politiska åtgärder ytterligare minska den makroekonomiska sårbarheten. I synnerhet kommer ett snabbt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanerna och REPowerEU-planen att öka den potentiella tillväxten, stärka EU-ekonomiernas resiliens och bidra till att åtgärda sårbarheter under de kommande åren. I förfarandet vid makroekonomiska obalanser har kommissionen utpekade makroekonomiska sårbarheter som har med obalanser och alltför stora obalanser att göra i tio av de tolv medlemsstater som varit föremål för en fördjupad granskning. I ruta 2 sammanfattas resultaten för makroekonomiska obalanser i medlemsstaterna. I tillägg 4 finns närmare uppgifter om dem.

Ruta 2: Makroekonomiska obalanser i medlemsstaterna

Kommissionen har bedömt förekomsten av makroekonomiska obalanser i de tolv medlemsstater som valts ut för fördjupade granskningar i 2022 års rapport om förvarningsmekanismen. Alla dessa medlemsstater hade konstaterats ha obalanser eller alltför stora obalanser under den senaste övervakningsomgången i förfarandet vid makroekonomiska obalanser.

De makroekonomiska sårbarheterna karakteriseras av en stark ekonomisk återhämtning från covid-19-krisen, ökande osäkerhet på grund av de stigande energi- och råvarupriserna samt andra effekter av den ryska aggressionen mot Ukraina. Den privata och offentliga skuldsättningen lättar i takt med att ekonomin återhämtar sig från krisen. I många fall ligger de dock fortfarande över nivåerna före covid-19, vilket beror på den kraftiga ekonomiska nedgången 2020 och de åtgärder som vidtogs för att stödja ekonomin. Den externa ombalanseringen är fortfarande ofullständig: bytesbalansen i stora låntagarländer med betydande gränsöverskridande turistnäring har förbättrats, men ligger fortfarande under nivåerna före covid-19, medan stora överskott i bytesbalansen i vissa medlemsstater kvarstår trots en viss tillfällig minskning under pandemin. Bostadspriserna ökar snabbast på över ett årtionde. Banksektorn klarade av pandemikrisen väl, även om vissa risker kan uppstå när moratorier för skuldåterbetalningar löper ut och tillfälliga stödåtgärder dras tillbaka.

På det hela taget minskar sårbarheterna och återgår till nivåer som är lägre än före pandemin i flera medlemsstater. Detta motiverar att klassificeringen av obalanser ändras i två fall. Den politiska agendan i återhämtnings- och resiliensplanerna, liksom tidigare politiska åtgärder, stöder ytterligare anpassning och starkare grunder i de berörda ekonomierna, vilket ger utsikter till en fortsatt minskning av sårbarheterna. Den ekonomiska tillväxten stöder ytterligare anpassning, men länder som kännetecknas av låg potentiell tillväxt kan få problem. Inflationstrycket ökar och stramare finansieringsvillkor och växelkursvolatilitet kan hämma skuldavbetalningen. Detta är en särskild risk när privata och offentliga skulder är tecknade i utländsk valuta och där refinansieringsbehoven är betydande.

- Irland och Kroatien har inte längre några obalanser. I Irland har skuldkvoterna minskat betydligt och fortsätter nedåt. I Kroatien har skuldkvoten minskat betydligt och fortsätter nedåt.

- Grekland, Italien och Cypern har fortfarande alltför stora obalanser.

- Tyskland, Spanien, Frankrike, Nederländerna, Portugal, Rumänien och Sverige har fortfarande obalanser.

I tillägg 4 beskrivs de tolv berörda medlemsstaterna mer ingående.

5. FÖRENADE KRAFTER FRÅN EU-INSTITUTIONERNA, MEDLEMSSTATERNA OCH INTRESSEENTERNA

Den konstruktiva dialogen med medlemsstaterna och den förstärkta interinstitutionella dialogen på EU-nivå fortsätter under hela den europeiska planeringsterminen. Den intensiva politiska dialogen om planerna för återhämtning och resiliens gjorde det möjligt för kommissionen och medlemsstaterna att stärka och fördjupa sitt samarbete, vilket säkerställde en bred förankring och ska fortsätta när planerna genomförs. Återupptagandet av landsrapporter och landsspecifika rekommendationer erbjuder ytterligare ett tillfälle att bredda den interinstitutionella och bilaterala dialogen och ge en gemensam uppfattning om nya utmaningar och politiska prioriteringar. Ett löpande utbyte om den sociala och ekonomiska utvecklingen i EU säkerställs genom den halvårsvisa makroekonomiska dialogen på politisk och teknisk nivå mellan rådet, kommissionen och företrädare för arbetsmarknadens parter på EU-nivå. Kommissionen kommer också att fortsätta sin nära dialog med Europaparlamentet om viktiga sociala och ekonomiska händelser och ska fortsätta samarbetet med Europaparlamentet i varje steg i den årliga samordningscykeln.

Ett framgångsrikt genomförande av den europeiska planeringsterminen och faciliteten för återhämtning och resiliens bygger på ett systematiskt deltagande av arbetsmarknadens parter och andra intressenter på både EU-nivå och nationell nivå. Ett aktivt deltagande av de berörda parterna genom särskilda regelbundna möten är viktigt under alla skeden av den europeiska planeringsterminen och faciliteten för återhämtning och resiliens. Kommissionen uppmanar alla medlemsstater att aktivt samarbeta med sina arbetsmarknadsparter, lokala och regionala myndigheter och andra berörda parter, särskilt företrädare för det civila samhällets organisationer, genom regelbundna utbyten som bygger på en framgångsrik tillämpning av partnerskapsprincipen i programplaneringen och genomförandet av sammanhållningspolitiken. Detta bidrar till att gemensamt kartlägga utmaningar, förbättra politiska lösningar och säkerställa bredare förankring för den ekonomiska och socialpolitiska agendan, inbegripet genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna. Kommissionen kommer att utnyttja befintliga forum i den europeiska planeringsterminen för att informera och involvera arbetsmarknadens parter även om genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens. Under året kommer kommissionen också att anta ett meddelande och ett förslag till rådsrekommendation om förstärkning av den sociala dialogen på EU-nivå och nationell nivå.

6. SLUTSATSER

Att ta itu med gamla och nya utmaningar är avgörande för de europeiska ekonomiernas och samhällenas resiliens och hållbar tillväxt för alla. I och med återinförandet av landsrapporter och landsspecifika rekommendationer är planeringsterminen 2022 inriktad på en hållbar återhämtning för alla, baserad på ambitiösa planer för återhämtning och resiliens och de fyra inslagen i konkurrenskraftig hållbarhet som vägledande för politiska åtgärder, i enlighet med FN:s mål för hållbar utveckling. Samtidigt är Rysslands invasion av Ukraina och konsekvenserna för medlemsstaternas ekonomier en tydlig påminnelse om Europas strategiska utmaningar. Argumenten för en snabb energiomställning bort från fossila bränslen har aldrig varit starkare. Det krävs ytterligare beslutsamma åtgärder för att främja ekonomisk och social resiliens, trygga

EU:s energiförsörjning och minska vårt beroende av fossila bränslen från Ryssland i god tid före 2030.

Utöver att fortsätta med planerna för återhämtning och resiliens bör medlemsstaterna genomföra de landsspecifika rekommendationerna för 2022, som återspeglar gamla och nya utmaningar, med beaktande av REPowerEU-planen. I årets rationaliserade landsrapporter identifieras de utmaningar som endast delvis eller inte alls tas upp i planerna för återhämtning och resiliens i de fyra inlagen i konkurrenskraftig hållbarhet, inbegripet de ytterligare reform- och investeringsbehov som kan stödja genomförandet av REPowerEU. Bedömningen av gamla och nya utmaningar ger därför stöd för kommissionens förslag till landsspecifika rekommendationer för 2022. När dessa rekommendationer väl har antagits av rådet kommer de att spela en central roll för de nya REPowerEU-kapitlen i medlemsstaternas planer för återhämtning och resiliens, i linje med vägledningen, och de ger en fingervisning om ytterligare åtgärder som behövs i REPowerEU-planen.

Kommissionen uppmanar Europeiska rådet att godkänna och rådet att anta kommissionens förslag till landsspecifika rekommendationer 2022. Kommissionen uppmanar också medlemsstaterna att genomföra rekommendationerna fullt ut och i rätt tid, i nära dialog med arbetsmarknadens parter, det civila samhällets organisationer och andra berörda parter på alla nivåer.

TILLÄGG 1 – OMRÅDEN I DE LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONERNA

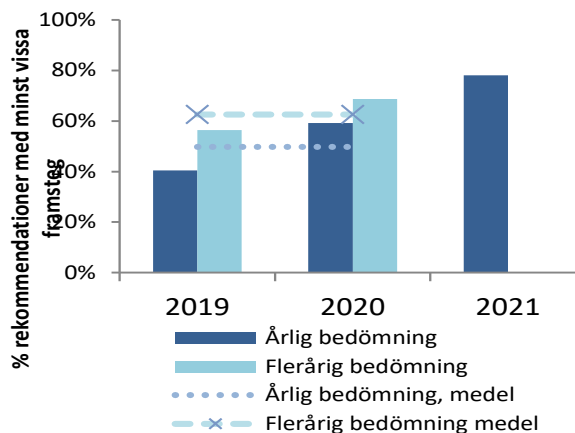
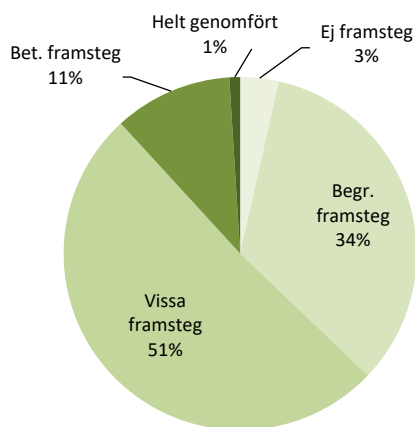
Kategori	Grön omställning					Digital omställning, produktivitet, inre marknad					Sysselsättning, socialpolitik, rättvisa										Makroekonomisk stabilitet					Institutionell resiliens												
Område	Förnybart och energinfrastuktur	Energieffektivitet	Climate adaptation	Miljö, resurshantering	Transporter	Digital uppkoppling, infrastruktur och marknad	Digitalisering av företag	Digitalisering av offentlig förvaltning	Företagsklimat (inkl. småföretagspolitik)	Inre marknad, konkurrens, statligt stöd	Statsägda företag	Offentlig upphandling, koncessioner	Forskning och innovation	Arbetsmarknad	Aktiv arbetsmarknadspolitik	Lika möjligheter	Löner och lönebildning	Kompetens och fortbildning	Barnomsorg och förskola	Utbildning (grundskola, inledande yrkes och högskola)	Pensionsystem och aktivt åldrande	Fattigdom, social inkludering, social trygghet	Regional utveckling och lokal offentlig service	Hälsa- och sjukvård	Långtidsvård	Budgetramar och finanspolitisk styrning	Beskattnings	Skatteadministration, skatteflykt, skattebrott	Finansstjänster och finansiell stabilitet	Tillgång till finansiering, finansiering av tillväxt	Bekämpning av penningtvätt	Bostäder	Privat skuldsättning och insolvensregler	Offentlig förvaltning	Korruption	Lagsiftandets kvalitet	Rättsväsende	
AT																																						
BE																																						
BG																																						
CY																																						
CZ																																						
DE																																						
DK																																						
EE																																						
EL																																						
ES																																						
FI																																						
FR																																						
HR																																						
HU																																						
IE																																						
IT																																						
LT																																						
LU																																						
LV																																						
MT																																						
NL																																						
PL																																						
PT																																						
RO																																						
SE																																						
SI																																						
SK																																						

 = politikområde som tas upp i de landsspecifika rekommendationerna

TILLÄGG 2 – FRAMSTEG MED LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONER

I den europeiska planeringsterminen 2022 bedöms medlemsstaternas politiska åtgärder för att ta itu med de strukturella utmaningar som identifierats i de landsspecifika rekommendationer som antagits sedan 2019. Efter inrättandet av faciliteten för återhämtning och resiliens som ett centralt verktyg för att genomföra politiska prioriteringar på EU-nivå och nationell nivå beaktas i 2022 års bedömning av de landsspecifika rekommendationerna de politiska åtgärder som medlemsstaterna vidtagit hittills²⁴ samt deras åtaganden i planerna för återhämtning och resiliens, beroende på graden av genomförande. Bedömningen återspeglar därför endast de nuvarande tidiga etapperna av genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanerna, inte de framsteg som skulle kunna göras om planerna genomförs fullständigt²⁵. I enlighet med tillämpningsområdet för faciliteten för återhämtning och resiliens fokuserar 2022 års bedömning av de landsspecifika rekommendationerna på rekommendationerna för 2019–2020 (den fleråriga bedömningen). Dessutom ingår en bedömning av 2021 års landsspecifika rekommendationer som endast avser finanspolitiken (årlig bedömning).

Figur 1: Landsspecifika rekommendationer 2019–2020 **Figur 2: Landsspecifika rekommendationer 2019–2021: årlig bedömning år från år**

²⁴ Inklusive politiska åtgärder som rapporterats i de nationella reformprogrammen samt i rapporteringen om faciliteten för återhämtning och resiliens (halvårsrapportering om framstegen med genomförandet av delmål och mål och till följd av bedömningen av betalningsansökningar), med undantag för medlemsstater som när detta skrivs ännu inte har lämnat in någon plan för återhämtning och resiliens eller vars plan inte har godkänts (Ungern, Polen och Nederländerna).

²⁵ Medlemsstaterna uppmanades att i sina planer för återhämtning och resiliens på ett effektivt sätt ta itu med alla eller en betydande del av de relevanta landsspecifika rekommendationerna. För de planer för återhämtning och resiliens som antagits innan detta meddelande skrivs är de relevanta landsspecifika rekommendationerna de som rådet antog 2019 och 2020. I den bedömning av landsspecifika rekommendationer som presenteras här tas hänsyn till graden av genomförande av de åtgärder som ingår i planerna för återhämtning och resiliens och av dem som gjordes utanför planerna för återhämtning och resiliens vid tidpunkten för bedömningen. Åtgärderna i bilagorna till rådets genomförandebeslut om godkännande av bedömningen av planerna för återhämtning och resiliens, som ännu inte har antagits eller genomförts men som anses vara trovärdigt aviserade, i enlighet med metoden för bedömning av landsspecifika rekommendationer, motiverar ”begränsade framsteg”. När åtgärderna väl har genomförts kan de betecknas som ”vissa/betydande framsteg” eller ”fullständigt genomförande”, beroende på deras relevans.

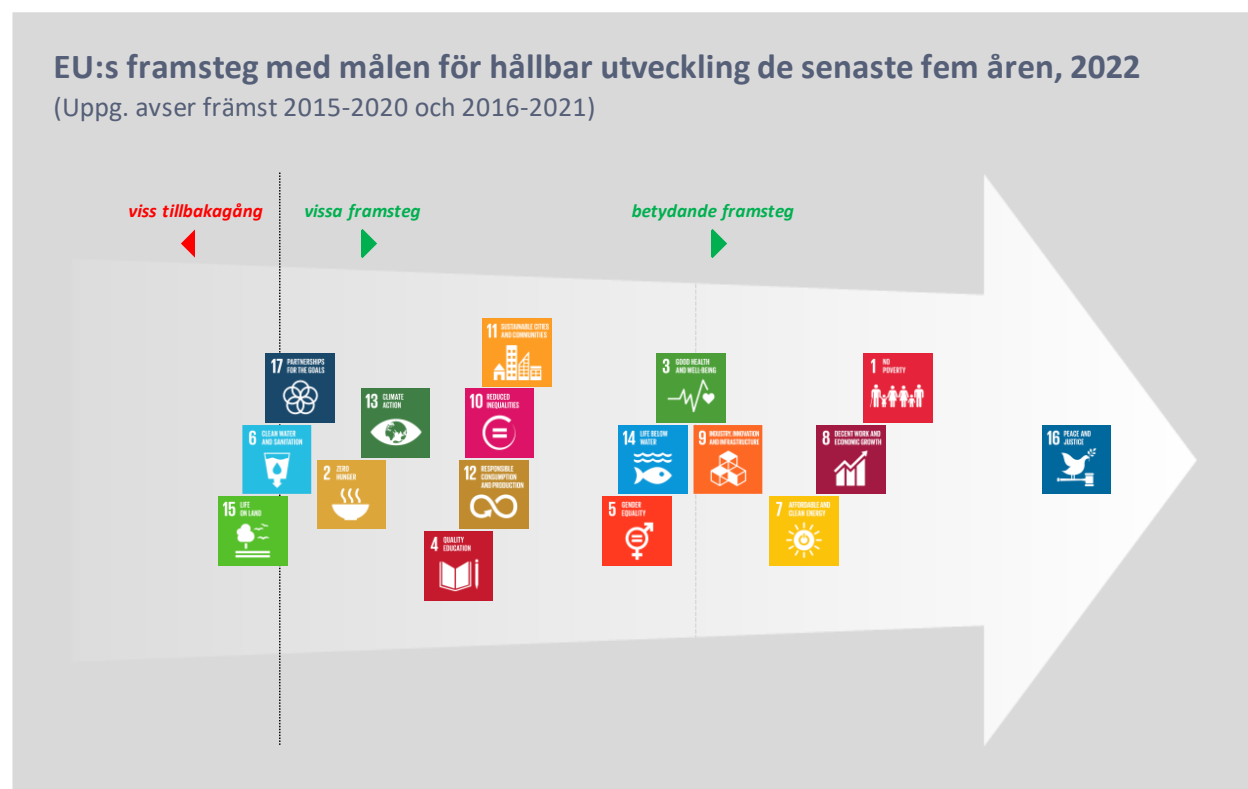
Anmärkning: I den fleråriga bedömningen betraktas genomförandet av rekommendationerna 2019-2020 från att rekommendationerna antogs till att detta meddelande offentliggörs. Rekommendationerna för 2021 rör bara finanspolitik.

I ett flerårigt perspektiv har åtminstone vissa framsteg gjorts med 63 % av de landsspecifika rekommendationerna 2019–2020 (figur 1). Jämfört med fjolårets bedömning har betydande framsteg gjorts både med 2019 års strukturella rekommendationer och de mer krisinriktade rekommendationerna för 2020. Genomförandet av reformerna varierar dock avsevärt mellan politikområdena. Framför allt har medlemsstaterna gjort störst framsteg under de senaste åren när det gäller tillgång till finansiering och finanstjänster, följt av bekämpning av penningtvätt och företagsmiljö. Däremot har framstegen varit särskilt långsamma när det gäller pensionssystem, den inre marknaden, konkurrens och statligt stöd samt bostäder.

Framstegen med genomförandet av de rekommendationer som antogs 2021 har totalt sett varit betydande. Medlemsstaterna har gjort åtminstone ”vissa framsteg” med nästan 80 % av de rekommendationer de fick i juli 2021, som bara rörde finanspolitiska frågor (figur 2).

Resultaten av bedömningen av rekommendationerna för 2022 tillsammans med resultaten från tidigare år kommer att läggas ut i juni på kommissionens webbplats.

TILLÄGG 3 – FRAMSTEG I EU MED MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Anmärkning: Figuren ovan visar hur snabbt EU gjort framsteg mot vart och ett av de 17 målen de senaste fem åren enligt de utvalda indikatorerna. Metoden för bedömning av indikatorernas utveckling och aggregering av dem på målnivå samt mer detaljerade analyser finns på Eurostats webbplats: [Overview - Sustainable development indicators - Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg).

Liksom tidigare år har EU gjort de starkaste framstegen när det gäller att främja fred och personlig säkerhet på sitt territorium och förbättra tillgången till rättslig prövning och förtroende för institutioner (mål 16) under den observerade perioden (de senaste fem åren fram till 2021). Betydande förbättringar uppnåddes också med ekonomisk tillväxt och arbetsmarknad (mål 8), som återhämtade sig 2021 efter covid-19-pandemin, och med innovation och infrastruktur (mål 9). Framstegen med att minska fattigdom och social utestängning (mål 1) har också varit betydande, men tillgängliga uppgifter avser endast perioden fram till 2019 och visar därför inte effekterna av covid-19-pandemin fullt ut. Framsteg gjordes också med ren och överkomlig energi (mål 7), men utvecklingen påverkades starkt av den anmärkningsvärda minskningen av energiförbrukningen 2020 till följd av covid-19-relaterade begränsningar av det offentliga livet och den därav följande lägre ekonomiska aktiviteten. Talen tar inte heller hänsyn till den senaste utvecklingen på energiområdet på grund av den ryska invasionen av Ukraina.

EU har också gjort goda framsteg när det gäller hälsa och välbefinnande (mål 3), liv under vatten (mål 14) och jämställdhet (mål 5). Mindre framsteg har gjorts med hållbara städer (mål 11), minskad ojämlikhet (mål 10), ansvarsfull konsumtion och produktion (mål 12), utbildning av god kvalitet (mål 4), klimatåtgärder (mål 13) samt noll hunger och hållbart jordbruk (mål 2). När det gäller rent vatten och sanitet (mål 6) och globala partnerskap för mål och styrning (mål 17) har EU under de senaste år som det finns uppgifter om hållit sig på en jämn nivå med en kombination av nästan lika mycket hållbar och icke hållbar utveckling. Däremot skedde en liten

tillbakagång med liv på land (mål 15), vilket beror på att ekosystem och biologisk mångfald fortfarande belastas av mänsklig verksamhet.

TILLÄGG 4 – FÖRDJUPADE GRANSKNINGAR AV MAKROEKONOMISKA OBALANSER I EU-LÄNDERNA

Obalanser eller alltför stora obalanser har konstaterats i tio av de tolv medlemsstater som en fördjupad granskning gjorts för. I de fördjupade granskningarna undersöks hur allvarliga obalanserna är, hur de utvecklats på sistone och kan tänkas utvecklas framöver samt vilka politiska åtgärder som vidtagits. Obalansernas spridningseffekter och systemomfattande gränsöverskridande följer beaktas också.

Efter markanta ökningar 2020 återgår privat och offentlig skuldsättning för det mesta till en gradvis minskning. De ökningar av privat och offentlig skuldsättning som orsakades av den drastiska BNP-minskningen och de nödvändiga åtgärderna för att dämpa covid-19-pandemins konsekvenser höll sig mestadels till 2020. Skuldsättningen minskar nu i takt med att ekonomin återhämtar sig. Minskningarna har dock hittills varit begränsade, och skulderna ligger i vissa fall fortfarande kvar på betydligt högre nivåer än före covid-19-krisen. Minskningarna av de offentliga skuldkvoterna har varit särskilt små, och beror på det omfattande stöd som budgetpolitiken fortsatte att ge till ekonomin under 2021. Den privata skuldsättningen har utvecklats på mer olika sätt i medlemsstaterna, och har på sina håll sjunkit tydligt.

Framöver kommer den ekonomiska tillväxt som stimuleras av ett snabbt genomförande av planerna för återhämtning och resiliens att stödja ytterligare skuldsanering, men risker kvarstår. Osäkerheten kring de ekonomiska utsikterna är hög, särskilt på grund av Rysslands invasion av Ukraina. Inflationstrycket ökar och mer ansträngda finansieringsvillkor och volatila växelkurser kan hämma företagets, hushållens och det allmännas skuldavbetalningsförmåga. Denna risk är särskilt allvarlig om skulden är uttagen i utländsk valuta, växelkurserna varierar och finansieringsbehoven är större. Samtidigt minskar definitionsmässigt en högre inflation skuldsättningen som andel av BNP. Strukturomställningar och arbetskraftsbrist kan leda till större löneökningar, vilket kan vara ett problem för konkurrenskraften. Ett snabbt genomförande av planerna för återhämtning och resiliens och planen REPowerEU stärker den potentiella tillväxten och ökar EU-ekonomiernas resiliens. Detta är särskilt viktigt för länder som kännetecknas av låg potentiell tillväxt, eftersom det kan bidra till att åtgärda sårbarheter under kommande år, även sårbarheter som har med hög skuldsättning att göra

Utlandsställningarna förbättras igen. Bytesbalansen för högt nettoskuldssatta länder med betydande utlandsturism har börjat förbättras men är fortfarande sämre än före krisen. Att de internationella resorna tros fortsätta att återhämta sig bör leda till ytterligare förbättringar, men det finns risk för störningar på grund av den ryska invasionen av Ukraina. Stora överskott i bytesbalansen kvarstår i vissa medlemsstater, med marginella förändringar, på grund av att sparandet överstiger investeringarna, medan högre priser på energiimport förväntas minska bytesbalansen i nästan alla medlemsstater. De flesta av de stora negativa nettoutlandsställningarna började förbättras 2021 tack vare BNP-tillväxt och förbättrad bytesbalans, och tros bli ännu bättre i år och nästa år. Inflödet av medel från faciliteten för återhämtning och resiliens kommer i ett antal fall att stödja utlandsställningen de kommande åren.

Bostadspriserna har fortsatt att öka kraftigt, med stark efterfrågan och begränsat utbud. De reala bostadspriserna har ökat ytterligare i de flesta medlemsstater under 2021, och i vissa fall har de ökat snabbast på tio år. De försörjningsbegränsningar som redan fanns före pandemin kan

förväntas kvarstå under de kommande åren. Förväntningarna på skärpta finansieringsvillkor under de senaste månaderna kan ha lett till en viss tidigareläggning av inköpsbeslut, vilket bidragit till prisökningarna. Där prisökningar har ägt rum samtidigt med hushållens höga – och ökande – skuldsättning kan hushåll och långgivare uppvisa en ökad sårbarhet för sänkningar av bostadspriserna.

Banksektorn klarade av pandemikrisen väl, visar ökad styrka och drar nytta av tidigare reformer. Medlemsstater med många gamla nödlidande lån fortsatte att minska dem, ibland avsevärt. Mängden nödlidande lån kan dock fortfarande öka i takt med att moratorier för skuldåterbetalning löper ut och tillfälliga stödåtgärder i samband med covid-19-pandemin dras in. Slutligen kan försämrade ekonomiska utsikter också ge upphov till problem för bankernas balansräkningar, medan högre räntor bör bidra till bankernas vinstmarginaler. I medlemsstater med en stark koppling mellan banker och regeringar kan ökade finansieringskostnader för staten också utgöra en risk för bankerna.

Tabell 1: SLUTSATSER I DE FÖRDJUPADE GRANSKNINGARNA EFTER MEDLEMSSTAT

	Resultat av granskningarna 2021	Resultat av granskningarna 2022
Inga obalanser	-	HR, IE
Obalanser	DE, ES, FR, HR, IE, NL, PT, RO, SE	DE, ES, FR, NL, PT, RO, SE
Alltför stora obalanser	CY, EL, IT	CY, EL, IT

Medlemsstater som inte längre har obalanser

Kroatien, som 2021 konstaterades ha obalanser, har inga obalanser. Betydande framsteg har gjorts med att minska den privata skuldsättningen och nettoutlandsskulden. Den offentliga skulden är fortfarande hög men har återupptagit den nedåtgående tendens som ledde till markanta förbättringar före pandemin. Banksektorn är fortsatt stabil och likvid, med en minskande andel nödlidande lån. Den potentiella produktionstillväxten har ökat, tack vare kraftfulla politiska åtgärder, och en ytterligare förstärkning genom ett kraftfullt genomförande av planen för återhämtning och resiliens kan åtgärda kvarstående sårbarheter²⁶. Enligt nuvarande prognoser förväntas den privata och offentliga skuldsättningen fortsätta att sjunka i och med att utlandsställningen stärks ytterligare, bl.a. tack vare medel från faciliteten för återhämtning och resiliens.

Irland, som 2021 konstaterades ha obalanser, har inga obalanser. Betydande framsteg har gjorts när det gäller att minska den offentliga och privata skuldsättningen samt nettoutlandsskulden, både före och efter pandemin. Skuldkvoterna minskar fortfarande i betydande om än mindre omfattning, om den nationella produktionen justeras för effekterna av verksamheten i

²⁶ Kroatiens åtaganden inom växelkursmekanismen (ERM II) kommer att bedömas senare av kommissionen och Europeiska centralbanken inom deras respektive behörighetsområden.

multinationella företag som är registrerade i Irland. Både den privata och offentliga skuldsättningen förväntas fortsätta att sjunka, och utlandsställningen kommer att stärkas ytterligare. De irländska bankerna fortsatte att minska andelen nödlidande lån. Höga bostadsprisökningar fortsätter att vara ett problem för boende till rimliga priser, men hoten mot den makroekonomiska stabiliteten verkar hittills vara begränsade. Även om den direkta effekten kan vara begränsad på grund av dess relativt ringa storlek har planen för återhämtning och resiliens potential att bidra till att ytterligare stärka de grundläggande principerna i ekonomin.

Medlemsstater med obalanser

Frankrike har obalanser. Sårbarheterna är bl.a. hög offentlig skuldsättning och svag konkurrenskraft, som har gränsöverskridande betydelse, i en situation med låg produktivitetstillväxt. Covid-19-krisen ledde till en betydande ökning av den redan höga offentliga skulden, men i och med den ekonomiska återhämtningen sjönk den offentliga skuldkvoten under 2021 och förväntas fortsätta att sjunka i år och nästa år, även om den förblir långt över nivån före pandemin. Den privata skuldsättningen har fortsatt att öka de senaste åren och överskrider rimliga nivåer, även om riskerna på grund av ökad skuldsättning i näringslivet mildras något av en parallell uppbyggnad av likviditetsbuffertar. Den underliggande produktivetsdynamiken har varit stabil över tid. Exportmarknadsandelarna, som i stort sett hade stabiliserats de föregående åren, minskade kraftigt under pandemin och viktiga exportsektorer drabbades hårt, men en betydande återhämtning förväntas för 2022 och 2023. Kostnadskonkurrenskraften och produktiviteten gynnas av nyligen genomförda och kommande reformer, bl.a. ett fortsatt kraftfullt genomförande av planen för återhämtning och resiliens.

Tyskland har obalanser. Sårbarheterna har att göra med ett ihållande stort bytesbalansöverskott, vilket återspeglar dämpade investeringar i förhållande till sparande, och har gränsöverskridande betydelse. Överskottet i bytesbalansen minskade endast långsamt fram till 2020 och ökade under 2021. Den ligger fortfarande långt över de nivåer som landets fundamenta tyder på, vilket återspeglar en återhållsam konsumtion och ihållande dämpade investeringar. Företagsinvesteringarna har legat kvar under nivån före pandemin och företagen har fortsatt att ha ett starkt nettosparande. Bostadsinvesteringarna har gradvis ökat från en låg nivå, men utbudet av bostäder är fortfarande lägre än efterfrågan. Befintliga hinder, bl.a. administrativa, begränsar offentliga och privata investeringar. Överskottet i bytesbalansen kommer sannolikt att förbli högt även om det förväntas sjunka något under 2022 på grund av högre råvarupriser. Nyligen tillkännagivanden för att främja investeringar är lovande och planen för återhämtning och resiliens är inriktad på att ta itu med hinder för investeringar. Ytterligare resurser och insatser för att ta itu med flaskhalsar i samband med investeringar samt ett grundligt genomförande är dock avgörande för att främja investeringar ytterligare.

Nederländerna har obalanser. Sårbarheterna hänger samman med hög privat skuldsättning och ett stort bytesbalansöverskott, som har gränsöverskridande betydelse. Sett ur ett sektorsperspektiv är de icke-finansiella företagens höga sparande och låga inhemska investeringar de främsta strukturella drivkrafterna bakom det höga och ihållande bytesbalansöverskottet, som ligger långt över de nivåer som landets fundamenta tyder på och ökade ytterligare under 2021. En del av det externa överskottet och dess utveckling på sista året är kopplade till vissa stora multinationella företags verksamhet. Framöver kommer överskottet sannolikt att förbli högt eftersom de främsta drivkrafterna kvarstår. Den privata sektorns skuldsättning är fortsatt hög på grund av både hushållens höga skuldsättning och företagens skuldsättning, som delvis beror på multinationella

företags koncerninternerna gränsöverskridande skulder. Hushållens höga skuldsättning gör dem mer sårbara för chocker, med tanke på att kraftiga bostadsprisökningar har bidragit till stigande skulder och bostäderna verkar vara övervärderade. Hushållens skuldsättning spås förbli hög mot bakgrund av fortsatta bostadsprisökningar och snedvridningar på bostadsmarknaden som gynnar lånefinansierat bostadsägande i kombination med brist i bostadsutbudet. Begränsade politiska åtgärder har vidtagits, men mer behöver göras.

Portugal har obalanser. Sårbarheterna hänger samman med hög privat, offentlig och extern skuldsättning i ett läge med låg produktivitetstillväxt. De nödlidande lånen har minskat avsevärt från höga nivåer. Efter en tillfällig tillbakagång 2020 på grund av covid-19-krisen återupptog dessa sårbarheter sin nedåtgående tendens under 2021. Bytesbalansen blev negativ 2020 och 2021, främst på grund av den pandemidrivna chocken i turistnäringen, medan nettoutlandsställningen förbättrades avsevärt redan 2021, till och med över nivån före pandemin. Den privata och offentliga skuldsättningen i förhållande till BNP återupptog sin nedåtgående tendens 2021, men är fortfarande högre än före pandemin, och den privata ligger fortfarande över tillsynsnivåerna. Framöver förväntas den privata, offentliga och externa skulden fortsätta att minska till följd av den ekonomiska tillväxten. Utlandsställningen kommer också att gynnas direkt av faciliteten för återhämtning och resiliens. Politiska framsteg har gjorts för att komma till rätta med obalanserna, och ett framgångsrikt genomförande av planen för återhämtning och resiliens kan bidra till att minska dem ytterligare, men politiska utmaningar kvarstår.

Rumänien har obalanser. Sårbarheterna rör bytesbalansen, som är kopplad till stora budgetunderskott, och till konkurrensproblem som håller på att dyka upp igen. Det höga bytesbalansunderskottet förvärrades ytterligare under 2021 och väntas inte bli bättre i år eller nästa år. Stora underskott i de offentliga finanserna fanns före covid-19-krisen och har drivit upp underskottet i bytesbalansen, vilket utgör en risk för hållbarheten i utlandsskulden. Kostnaderna för statens upplåning har ökat sedan början av 2021. De förväntade löneökningarna kan ytterligare hämma kostnadskonkurrenskraften. Nominell depreciering skulle kunna minska konkurrenskraftsförlusterna men öka inflationstrycket och göra det mer betungande att betala skulder i utländsk valuta, som är betydande för den offentliga och den privata sektorn. Den negativa nettoutlandsställningen förväntas ligga kvar under nivåerna före pandemin. Utlandsställningen torde gynnas av betydande medel från faciliteten för återhämtning och resiliens, men extern finansiering kan annars bli svårare i ett läge med stramare globala finansiella villkor. Den senaste tidens politiska initiativ, bl.a. ett framgångsrikt genomförande av Rumäniens återhämtnings- och resiliensplan, kan åtgärda vissa sårbarheter, men ytterligare åtgärder krävs för att förbättra konkurrenskraften och den potentiella tillväxten.

Spanien har obalanser. Sårbarheterna har att göra med hög extern, offentlig och privat skuldsättning, mot bakgrund av hög arbetslöshet, och har gränsöverskridande betydelse. Under 2021 återupptog skuldkvoten den nedåtgående tendens som observerades före pandemin, och den beräknas minska ytterligare i år och nästa år. Bytesbalansen uppvisar ett litet överskott och nettoutlandsställningen har nått sin bästa nivå sedan mitten av 2000-talet. Den privata skuldsättningen är dock fortfarande högre än före covid-19-krisen och överskrider fortfarande tillsynsnivåerna, samtidigt som den höga offentliga skuldkvoten fortfarande är långt högre än före pandemin. De nödlidande lånen fortsatte att minska, men vissa risker kvarstår, särskilt inom energiintensiva branscher och sektorer som tidigare drabbats hårt av covid-19-krisen. Arbetslösheten började minska igen 2021, men segmenteringen av arbetsmarknaden och ungdomsarbetslösheten är fortsatt höga, även om tidigare och nyligen genomförda

arbetsmarknadsreformer och det fortsatta genomförandet av planen för återhämtning och resiliens kommer att bidra till att åtgärda Spaniens kvarstående sårbarheter.

Sverige har obalanser. Sårbarheterna beror på höga och stigande bostadspriser och hushållens höga skuldsättning. Under 2021 flyttade bostadspriserna längre bort från de priser som fundamenta tyder på, och de stödjande ekonomiska villkoren fortsatte att driva på efterfrågan på bostäder. Hushållens höga skuldsättning gör att Sverige riskerar negativa chocker och en oordnad korrigering av bostadspriserna, vilket kan få skadliga konsekvenser för realekonomin och banksektorn. Den privata skuldsättningen har ökat ytterligare, varav en stor del inom fastigheter, både lokaler och bostäder, och större delen av hushållens bolån har rörlig ränta. Politiska åtgärder har inte i tillräcklig utsträckning åtgärdat sårbarheterna i samband med bostadsskulder och potentiellt övervärderade bostäder. Skatteincitament för lånefinansierade bostäder kvarstår, tillsammans med brist på utbud och identifierade brister i hyresmarknadens funktion. Åtgärdena i planen för återhämtning och resiliens åtgärdar endast sårbarheterna på ett delvis tillfredsställande sätt.

Medlemsstater med alltför stora obalanser

Cypern har alltför stora obalanser. Sårbarheterna hänger samman med hög offentlig och privat skuldsättning, stora underskott i bytesbalansen och en fortsatt hög andel nödlidande lån. Den offentliga och privata skuldsättningen i förhållande till BNP minskade igen tack vare en stark ekonomisk återhämtning 2021. Banksektorns nödlidande lån minskade avsevärt tack vare en stor försäljning av sådana lån till kreditförvärvande företag, men är fortfarande höga. Underskottet i bytesbalansen är stort trots en förbättring under 2021 och beräknas dessutom öka under 2022 och endast långsamt minska därefter, vilket inte säkerställer en försiktig nettoutlandsställning på medellång sikt. Den offentliga och privata skuldsättningen i förhållande till BNP förväntas förbättras ytterligare, delvis till följd av den ekonomiska tillväxten. De ekonomiska utsikterna för 2022 omgärdas dock av ökad osäkerhet i samband med effekterna av Rysslands invasion av Ukraina med tanke på den särskilt stora exponeringen mot tjänstehandel. Om planen för återhämtning och resiliens genomförs i tid och på ett effektivt sätt kan den bidra till en betydande minskning av sårbarheterna, men det krävs ytterligare politiska åtgärder.

Grekland har alltför stora obalanser. Sårbarheterna hänger samman med hög offentlig skuldsättning, ofullständig extern ombalansering och en stor andel nödlidande lån i kombination med låg potentiell tillväxt och hög arbetslöshet. Den offentliga skuldkvoten började minska igen, något som förväntas fortsätta tack vare förbättrade budgetutfall och ekonomisk tillväxt. Underskottet i bytesbalansen återspeglar fortfarande den ofullständiga återhämtningen från den kraftiga nedgången i utländsk turism 2020 och förväntas förbli klart negativ i år och nästa år. Nettoutlandsställningen är också i stort sett negativ, vilket till stor del återspeglar den offentliga skuld som främst innehas av offentliga fordringsägare. Den kan dock komma att förbättras som andel av BNP tack vare ekonomisk tillväxt och betydande medelstillskott från faciliteten för återhämtning och resiliens. Trots betydande framsteg är andelen nödlidande lån fortfarande hög och hindrar bankerna från att tillhandahålla krediter till företag och hushåll. Åtgärder har vidtagits för att underlätta ekonomisk anpassning och avveckling av sårbarheter. Ett framgångsrikt genomförande av planen för återhämtning och resiliens utgör en viktig möjlighet att ta itu med sårbarheter och öka den potentiella tillväxten.

Italien har alltför stora obalanser. Sårbarheterna hänger samman med hög offentlig skuldsättning och svag produktivitetstillväxt, mot bakgrund av bristfälliga arbetsmarknader och vissa svagheter på finansmarknaderna, som har gränsöverskridande betydelse. En envist låg produktivitetstillväxt har varit en viktig faktor bakom Italiens långvarigt svaga BNP-tillväxt, som har motverkat den offentliga skuldsaneringen, minskat sysselsättningsmöjligheterna och påverkat bankernas balansräkningar. Den offentliga skuldkvoten började minska 2021 och spås minska ytterligare, men utgör fortfarande en risk för de offentliga finansernas hållbarhet, finanssektorn och den ekonomiska tillväxten. Trots förbättringar på arbetsmarknaden är arbetskraftsdeltagandet fortfarande lågt. Betydande förbättringar har uppnåtts när det gäller att minska volymen nödlidande lån, även om kopplingen mellan stat och bank förstärkts under covid-19-krisen och fortfarande är en utmaning. Dessutom kan banksektorn ställas få det besvärligt när effekterna av utfasningen av tillfälliga stödåtgärder som svar på pandemikrisen blir fullständigt märkbara. Planen för återhämtning och resiliens åtgärddar sårbarheter bl.a. genom att stimulera konkurrenskraft och produktivitet. Den tillväxtfrämjande effekten av investeringar och reformer kommer dock sannolikt att ta tid att utveckla och är beroende av ett snabbt och ändamålsenligt genomförande.